

**Saaristomeren kaupallisen rannikkokalastuksen tärkeimpien pyyntimuotojen
dokumentointi ja kehittämismahdollisuudet
(III.3 Paikalliset kehittämishankket (art.63))**

LOPPURAPORTTI

30.1.2023

Timo Saarinen

Airisto-Velkuan kalatalousalue
Valkkimylynkuja 2
20540 TURKU
P. 0400-525323
timo.saarinen@airistovelkua.fi
Y-tunnus 2992557-6

HANKE

Saaristomerен kaupallisen rannikkokalastuksen tärkeimpien pyyntimuotojen dokumentointi ja kehittämismahdollisuudet (III.3 Paikalliset kehittämishankkeet (art.63))

HANKENUMERO

190155

TIIVISTELMÄ

Hankkeessa tallennettiin ja dokumentoitiin Saaristomerен kalastuskulttuuria vuodelta 2022. Hankkeessa kuvattiin dronella ja videokameralla nykyisin käytössä olevia tärkeimpiä rannikkokalastuksen pyyntimuotoja – pyydysten virittämistä ja koentaa. Materiaalista editoitiin YouTubeen taltiointi. Videot jälkiäänitettiin siten, että kalastaja itse selosti tapahtumia omin sanoin.

Valmis kuvamateriaali ladattiin Airisto-Velkuan kalatalousalueen YouTube kanavalle ja on vapaasti kaikkien kansalaisten ja eri oppilaitosten käytettävissä.

Kokeneiden kaupallisten kalastajien ns. hiljaista tietoa ei ole aikaisemmin juurikaan dokumentoitu Saaristomerellä. Tallennettu materiaali on käyttökelpoista oppimateriaalia nyt ja pitkälle tulevaisuuteen. Yksi video kertoo enemmän kuin tuhat sanaa.

Kalastajien ikärakenteen takia on todennäköistä, että kalavesiä vapautuu jo lähi-tulevaisuudessa uusille yrittäjille.

Parhaassa tapauksessa saatiin ja saadaan kaupallisesta kalastuksesta kiinnostuneita henkilöitä selvittämään mahdollisuuksiaan siirtyä alalle.

Kalastajien yhteisessä työpajatilaisuudessa pohdittiin pienimuotoisen rannikkokalastuksen ongelmakohtiin ratkaisuja. Loppuraportin liitteenä on tilaisuudesta laadittu muistio. Samansisältöisiä keskusteluja käytiin jo hankkeen kuvausten yhteydessä kalastajien kanssa.

TAUSTA

Saaristomerellä toimi vuoden 2021 alussa 204 kaupallista kalastajaa. Kalastajista 82 (40%) oli päätoimisia, eli he kuuluivat ryhmään 1. Muut kalastajat kuuluivat ryhmään 2. Kalastajista 22 on naisia.

Eniten kalastajia oli Taivassalossa (42), Paraisilla (33) ja Naantalissa (28). Ruotsinkielisen saariston alueella asui noin 27 prosenttia kaikista kaupallisista kalastajista ja 17 prosenttia päätoimisista kalastajista.

Kaupallisten kalastajien määrä on ollut laskussa 1980-luvulta lähtien, ja 2000 luvulla päätoimisten määrä on laskenut noin 60 prosenttia. Suurin syy kalastajaväestön

harvenemiseen on kalastuksen kannattavuuden heikentyminen. Vaikka kotimaisen kalan kysyntä ja arvostus ovat kasvaneet, on kalastajan saaliistaan saamaan hinnan kehitys jäänyt jälkeen kustannusten noususta.

Silakan toimijakohtaisten käyttöoikeuksien tultua käyttöön vuonna 2016 uusien silakankalastajien tulo alalle on ollut erittäin haastavaa. Aloittava kalastaja on voinut saada vain ns. ei-siirrettävän käyttöoikeuden korkeintaan viideksi vuodeksi kerrallaan. Jaettavaa on kuitenkin ollut varsin vähän, ja esimerkiksi vuonna 2020 jaettavaa ei ollut lainkaan. Siirrettävien käyttöoikeuksien hinnat ovat aloittavan kalastajan näkökulmasta liian korkeita.

Ulkoisten tekijöiden lisäksi kaupallisten kalastajien määrän vähenemiseen vaikuttaa ammattikunnan ikärakenne. Kalastajien keski-ikä on noin 60 vuotta, eikä eläkkeelle jäävien tilalle saada helposti uusia kalastajia. Saaristomerellä on ainoastaan muutamia alle 30-vuotiaita kalastajia. Alan vetovoima nuorten keskuudessa on vähentynyt. Toisaalta alalle tulo ei ole helppoa nuorelle, jolle pyydykset, alukset, ranta, kalavedet, kalastustekniikat ja -taktiikat eivät tule isän tai suvun perintönä.

TARKOITUS

Tarkoitus oli dokumentoida nykyisin käytössä olevia tärkeimpiä pyyntimuotoja, kalastustekniikoita ja -taktiikoita, sekä pohtia kalastajien kesken kaikkien pyyntimuotojen kehittämismahdollisuuksia.

PÄÄMÄÄRÄT JA TAVOITTEET

Edellä selostettu kehitys on johtamassa siihen, että kaupallisten kalastajien määrä vähenee edelleen tulevina vuosina. Pahimmassa tapauksessa jokin toimiva pyyntimuoto hiipuu kokonaan ja tulevaisuudessa uusille yrittäjille ei löydy enää opastajia ja neuvonantajia. Hankkeen tavoitteena oli tallentaa Saaristomeren kalastuskulttuuria vuodelta 2022 ja dokumentoida tärkeimpiä pyyntimuotoja nykytekniikalla sekä kirjata näiden kehittämismahdollisuuksia. Kokoneiden kaupallisten kalastajien ns. hiljaista tietoa ei ole aikaisemmin juurikaan dokumentoitu Saaristomerellä.

Realistisella kuvamateriaalilla - ammattikalastajan selostamana - on tavoitteena saada kaupallisesta kalastuksesta kiinnostuneita henkilöitä selvittämään mahdollisuuksiaan siirtyä alalle. Lähi- ja kaukaisemmassakin tulevaisuudessa.

Brainstorm -tyyppisissä työpajoissa oli tavoitteena yhdessä ja yhteistyössä ideoida kehittämismahdollisuuksia nykyisin käytössä oleville pyyntimuodoille.

Positiivisella ja aktiivisella hankeviestinnällä ja videomateriaalilla tavoiteltiin kotimaisen kalan käytön edistämistä.

Valmis kuvamateriaali ladattuna YouTube kanavalle olisi vapaasti kaikkien kalastuksesta kiinnostuneiden ja eri oppilaitosten käytettävissä.

HANKKEEN TOIMET

Timo Saarinen -Airisto-Velkuan kalatalousalue-, listasi ja otti yhteyttä Saaristomerellä toimiviin eri kalastusmuotoja harjoittaviin kaupallisiin kalastajiin. Saarinen selosti kalastajille hankkeen ja kuvausten sisältöjä, tavoitteita ja alustavia aikatauluja. Kuvauksiin oli helppoa saada mukaan motivoituneita kalastajia.

Mukana olivat Timo Marjunen ja Santtu Marjunen Taivassalosta (mateiden koukkupyynti jään alta), Matti Agge Paraisilta (verkkokalastus jään alta), Teijo Lindström Taivassalosta

(silakkarysä / paanu), Jouni Nieminen Kustavista (norssin rysäkalastus), Timo Toivanen Mynälahdelta (verkkokalastus avovedestä) sekä Pauli Huunonen ja Kalle Olkinuora Naantalista (suomukalojen pyynti push-up rysällä).

Kuvaaja Tatu Lertola ja Timo Saarinen sopivat olosuhteiden mukaan tarkemmat aikataulut kalastajien kanssa ja menivät tämän / näiden kanssa pyydyksille. Talvella jään päälle ja avovesikaudella Saarisen veneellä.

Lertola kuvasi pyydyksen laskun tai -koennan dronella ja videokameralla siirtyen veneestä toiseen tai rannalta veneeseen tai veneestä rantaan.

Aineistoa taltioitiin runsaasti jokaisesta pyyntimuodosta ja näistä Lertola editoi tapauskohtaisesti eri pituisia videoita. Editoinnin jälkeen Lertola tapasi kalastajat näiden kotona ja jälkiäänitti videolle selostukset.

Lopullisen editoinnin jälkeen Lertola toimitti valmiit videot Saariselle, joka litteroi selostuksen ja toimitti ne ruotsinnettavaksi Guy Svanbäckille Vaasaan. Lertola sijoitti ruotsinkielisen tekstin videoille ja toimitti Saariselle tarkistettavaksi.

Valmiit videot siirrettiin Airisto-Velkuan kalatalousalueen YouTube -kanavalle <https://www.youtube.com/@airistovelkua>

TULOKSET JA NIIDEN TARKASTELU

Saaristomeren pienimuotoisen kaupallisen rannikkokalastuksen keskeiset pyyntimuodot saatiin dokumentoitua. Olosuhteet ovat kaikilla kalastajilla samansuuntaiset, mutta kuitenkin varsin erilaiset esim. veden syvyyden, pohjan muotojen ja virtausten takia. Venekalusto on kirjavaa. Jokaisella kalastajalla on erilaiset opitut, työn opettamat ja hyväksi havaitut pyyntimenetelmät.

Tämän hankkeen aikana saatiin kuitenkin tallennettua tärkeimmät pyyntimuodot. Jokaisen videon lopussa näkyy teksti: "Videolla esitetty kalastusmenetelmä on yksi kalastusmenetelmä monien joukossa. Se ei edusta tämän kalastusmuodon opetuksellista oikeaa kalastustapaa, vaan videon tarkoituksena on toimia dokumenttina paikallisesta kalastuskulttuurista"

Perusteelliseen dokumentointiin vaadittaisiin jokaisen kalastajan kaikkien pyyntimuotojen tallentaminen eri vuodenaikoina. Tämä olisi massiivinen urakka ja vaatisi useamman hengen tuotantoryhmän.

Tämän hankkeen aikana saatiin tallennettua tärkeimmät pyyntimuodot tavoitteiden mukaisesti.

Kalastajatapaamisessa oli mukana kymmenen kalastajaa sekä pyydysrakennusryttäjä Uolevi Aaltonen MUA-tuotteesta. Tilaisuudessa käytiin vilkas keskustelu ja arvioitiin yhteisten tapaamisten olevan jatkossakin tarpeellisia. Tilaisuuden muistio on loppuraportin liitteenä.

Kalastusvideoiden olemassaolosta ja YouTube -kanavan osoitetta jaettiin laajasti kaikille sidosryhmille. Jo ensimmäisen viiden vuorokauden aikana videoita oltiin käyty katsomassa yhteensä 3 200 kertaa. Kalatalousalueen Facebook -sivujen julkaisu hankkeen valmistumisesta ja videoiden nähtävillä olosta tavoitti viiden ensimmäisen vuorokauden aikana 5 254 näyttökertaa ja 10 jakoa.

Hankkeelle haettiin kahdesti jatkoaikaa (muutospäätökset 12.9.2022 ja 10.11.2022) siten, että tukikelpoisuus aika päättyi 31.12.2022.

Hankkeen kokonaiskustannukset olivat päätöksessä esitetyt 32 165,00 euroa.

Muistio

Hanke EMKR 190155 – Saaristomeren kaupallisen rannikkokalastuksen tärkeimpien pyyntimuotojen dokumentointi ja kehittämismahdollisuudet / kalastajatapaaminen

Ajankohta: 19.10.2022 klo 17 - 19 Rasion ABC:n kokoustila

Asialista: Esitetään ensimmäiset valmistuneet videot sekä keskustellaan kalastuksen ja pyydysvalmistuksen näkymistä, erilaisista kehittämisideoista- ja mahdollisuuksista, hylkeistä ja merimetsoista ym.

Kutsuttu: Kaikki tiedossa olevat Saaristomeren ykkösryhmän kaupalliset kalastajat

Paikalla: Hannu Saarinen, Eerik Johtela, Uolevi Aaltonen, Henri Uotila, Kalle Olkinuora, Pauli Huunonen, Ilmo Aalto, Markku Kallonen, Jan Kallonen, Jouni Nieminen, Anita Nieminen, Timo Saarinen.

Keskustelussa – ja aikaisemmin hankkeen aikana - tuli esille seuraavia kysymyksiä ja ajatuksia:

SUP-direktiivi velvoittaa järjestämään kalastusvälineiden jätehuollon ns. tuottajavastuomallilla. Tämä tarkoittaa, että kalastus- sekä vesiviljelyvälineiden valmistajien ja maahantuojien eli tuottajien tulee järjestää Suomen markkinoille saatettujen kalastusvälineiden jätehuolto (erilliskeräys ja kuljetus), tiedottaa siitä sekä raportoida viranomaiselle. Jätehuollon tulee olla maksuton ja vaivaton kalastajalle (tai kalastusvälineen viimeiselle haltijalle). Direktiivi olisi tullut saattaa osaksi kansallista lainsäädäntöä viimeistään kesällä 2021.

Pyhärannassa toimiva MUA-tuote valmistaa kalastukseen pauloja ja köysiä ja muovituotteita, sekä maahantuo mm. verkonliinoja ja muita tarvikkeita. Kalaverkot pauloitetaan kaksoispaula-menetelmällä. Vakiovarastoverkkojen lisäksi verkkoja valmistetaan myös mittatilaustyönä.

Rysät valmistetaan viimeisimmän tiedon ja tekniikan avulla. Rysät valmistetaan aina asiakkaan tilauksen mukaan. On selvää, että SUP-direktiivin tuottajavastuomalli tulee ajamaan kaikki pienet pyydysvalmistajat ahdinkoon ja MUA-tuotteen pyydystarjonnalle ei ole lähiseudulla korvaajia. On vaarana, että jatkossa markkinoilla on ainoastaan kiinalaisia kalanpyydyksiä.

Kalastajaväestö ikääntyy vääjäämättä. Kauanko jaksaminen riittää? Uusia yrittäjiä on saatu, mutta ei sellaisia määriä, että kokonaismäärä säilyisi. Elantoa on vaikea saada perinteisin pienimuotoisen rannikkokalastuksen keinoin.

Saaristomerellä on tällä hetkellä (10/2022) noin 150 ykkösryhmän kaupallista kalastajaa. Näistä pienimuotoisia rannikkokalastajia on noin 80.

Suuri yleisö on tietämätön Saaristomeren halliongelmosta. Olisi tarvetta (hanke) jalkautua infoteltalla ainakin Turun Silakka- ja Saaristolaismarkkinoille ja selostaa banderollien ja videoiden tukemana kaupallisen kalastuksen arkipäivää. Revityt kalat ja pyydykset kuvina esille.

Tutkimuslaitosten - erityisesti Luonnonvarakeskuksen tulisi kuulla kaupallisia kalastajia. Näkemys tilanteesta ja kokemukset muutoksista kalakannoissa ja näiden liikkeissä saadaan ensimmäisenä kentältä. Tämä onnistuu parhaiten kahdenvälisin keskusteluin. Suuremmissa kalastajatilaisuuksissa hiljaisimmat eivät saa tai edes pyydä puheenvuoroa.

Ruotsalaisten kalalaji ja -kantatutkimusten kääntäminen suomen kielelle olisi tarpeellista.

Rannikkokalastajalta vaadittava paperityötä vaativa byrokratia on kipurajoilla. Ollaan jo hyvin lähellä tilannetta, jossa paperilla ei voi ilmoittaa tai hakea mitään. Sähköisten järjestelmien käyttöä pitäisi ELYn testata kentällä kalastajan kanssa, jolla ei ole välttämättä edes tietokonetta tai atk:n peruskäyttöosaamista. Sanktiot ovat kovia, mikäli ilmoitusten aikatauluissa ei pysytä. Erityisesti kiintiöityjen lajien kalastuksissa.

Uusia vesialueita saa tarvittaessa kalastuksiin, mutta näiden saaminen on kovan työn takana. Vesialueet ovat usein pieniä ja jakamattomia ja järjestäytymättömiä. Osakkaiden yhteystietojen saaminen on usein kiven takana. Osakas voi luovuttaa oman kalastusosuutensa, mutta paljonko sitä on, ja riittääkö osuus kaupallisen kalastajan tarpeeseen?

Kokonaan uudentyypisiä pyydyksiä kalastuskäyttöön ei ole näköpiirissä. Pienempien rysien virittämiseen (nopeammin ja helpommin) ja koentaan saataneen edelleen uusia innovaatioita käyttöön.

Riippuu aina kokemuksesta ja olosuhteista (syvyys, pohjan laatu, virrat, avoin tuulelle, kalastuskauden pituus) ovatko paanut vai ankkurit parempi vaihtoehto rysäpyynnissä. Kalastajaväestön ikääntymisen myötä uusille, työtä keventäville välineille ja menetelmille olisi kysyntää.

Kalastuskäytössä mustat kanisterit saattavat näyttää hallin silmiin kauempaa lajitovereilta. Vaihto valkoisiin voisi varmuuden vuoksi olla tarpeellista.

Kalat ovat ajoittain hyvinkin matalissa lahdissa ja kaislikoiden sisällä hylkeitä karussa. Näiden pyyntiin olisi tarvetta uusiin innovaatioihin.

Talvista (made)koukkujen koentaa saataisi nopeuttaa, jos siiman virittäisi merkinantolippuun tai -vipuun. Tämä näyttää jo kaukaa onko koukussa saalista.

Eräät kalastajat ovat kokeilleet kiinnittää erivärisiä nauhan (lahjanarut, joulukuusen koristeet) pätkiä verkkoihin. Kokemukset ovat olleet lupaavia.

Verkonvetokoneen yhteyteen painepesuri. Kokemisen yhteydessä käyntiin ja pyydys pysyy puhtaampana pidempään. Käytössä on jo.

Käytössä olevista pyydyksistä loitommalle voitaisiin virittää paunetti tms., jossa hylje saa käydä rauhassa syömässä. Rysä sijoitettaisiin paikkaan, jossa kyttäysmetsästys on mahdollista. Rysään ammuttu halli saataisiin talteen ja haudattua maihin näille varattuun paikkaan.

Kerran vuodessa järjestetään kalastajaristeily. Toinen kalastajatapaaminen ajankohtaisin aihein kuivalla maalla olisi tervetullut.

Muistion laati Timo Saarinen

KUTSU LÄHETETTY SÄHKÖPOSTITSE ->

Maria Saarinen kirjoitti 12.10.2022 klo 11.10:
Lähetän teille Timo Saarisen pyynnöstä alla olevan kutsun! Maria

KUTSU SAARISTOMEREN RANNIKKOKALASTAJILLE!

Airisto-Velkuan kalatalousalue on tänä vuonna dokumentoinut Saaristomeren kaupallisen rannikkokalastuksen tärkeimpiä pyyntimuotoja.

Saaristomeren kalatalousryhmä nyk. Saaristomeren Kalaleader / Skärgårdshavets Fiskeleader on rahoittanut hankkeen Euroopan meri- ja kalatalousrahastosta.

19.10.2022 klo 17 - 19 Rasion ABC:n kokoustilassa esitetään ensimmäiset valmistuneet videot sekä keskustellaan kalastuksen ja pyydysvalmistuksen näkymistä, erilaisista kehittämisideoista- ja mahdollisuuksista, hylkeistä ja merimetsoista ym.

Mukana myös pyydysrakennusmestari Uolevi Aaltonen MUA-Tuote Oy:stä.

Kahvitarjoilu

Tervetuloa!

--

Maria Saarinen
aktivaattori / aktivator
Saaristomeren Kalaleader / Skärgårdshavets Fiskeleader
I samma båt - Samassa veneessä rf ry
Rantatie 30
21600 Parainen
puh. 0400 260 094
www.sameboat.fi
<https://www.facebook.com/SAMEBOATKalatalousFiskeri/>